

ન્યુ ગાલા અસાઇનમેન્ટ 2022 સોલ્યુશન

ધોરણ - 10 સામાજિક વિજ્ઞાન

Question Paper – 4

વિભાગ - B

25. આપણે નદીને 'લોક માતા'નું બિરુદ્ધ આપ્યું છે. શા માટે?

- પ્રાચીન ભારતની સંસ્કૃતિ સિંધુ અને રાવી નદીઓને કિનારે વિકસી હતી.
- ગંગા, યમુના, નર્મદા, ગોદાવરી, કૃષ્ણા, કાવેરી વગેરે નદીઓએ ભારતના લોકજીવનને સમૃદ્ધ બનાવવામાં બહુમૂલ્ય ફાળો આપ્યો છે.
- નદીઓ પીવાનું, ઘરવપરાશનું અને ઉદ્યોગો માટેનું પાણી તેમજ સિંચાઈ, વીજળી, જળમાર્ગ જેવી મહત્ત્વની જરૂરિયાતો પૂરી પાડવામાં મુખ્ય ફાળો આપી રહી છે.

- માર્ગનાં વાસણો, મકાનો અને લીંપણ માટે તથા ઉદ્યોગના વિકાસ માટે નદીઓ પાણી પૂરું પાડે છે.
- પ્રાચીન કાળથી નદીઓએ ઉષા અને સંધ્યાનાં ભૂમિકાશ્યો દ્વારા સુંદર પ્રાકૃતિક વારસો આપ્યો છે.
- આમ, નદીની વિવિધલક્ષી ઉપયોગિતાને કારણે આપણે નદીને 'લોકમાતા'નું બહુમાન આપ્યું છે.

26. વ્યક્તિ-પરિચય આપો : ઓસ્ટ્રેલોઇડ

► ઓસ્ટ્રેલોઇડ (નિષાદ) : તે અન્ધિ એશિયામાંથી ભારતમાં આવેલી પ્રજા હતી. આચો તેમને 'નિષાદ' કહેતા હતા. શ્યામ રંગ, લાંબું અને પહોળું માથું, ચપટું નાક, ટ્રંકું કદ એ તેમની શારીરિક વિશેષતા હતી. ભારતની કોલ અને મુંડા જાતિમાં, અસમની ખાસી પ્રજામાં અને નિકોબાર તથા મ્યાનમારની જાતિઓમાં ઓસ્ટ્રેલોઇડ પ્રજાનાં મોટા ભાગનાં લક્ષણો જોવા મળે છે.

➤ માર્ટીનાં વાસણો બનાવવાં, ખેતીકામ કરવું, સુતરાઉ કપડનું
વણાટકામ કરવું વગેરે ક્રોશલ્યો તેમજ કેટલીક ધાર્મિક માન્યતાઓ
તેઓ ધરાવતા હતા. ભારતની સંસ્કૃતિ અને સભ્યતાના વિકાસમાં
તેમનો નોંધપાત્ર ફાળો હતો.

OCEAN
કલાસીમે

OCEAN
કલાસીમે

OCEAN
કલાસીમે

OCEAN
કલાસીમે

OCEAN
કલાસીમે

OCEAN
કલાસીમે

27. લોથલના કારીગરો ધાતુમાંથી શું શું બનાવતા હેવાનું જણાયું છે?

➤ લોથલના કારીગરો તાંબા અને કાંસામાંથી દાતરડાં, શારડીઓ, વળંકવાળી કરવત, આરો અને સોથ જેવાં ઓજારો બનાવતા હેવાનું જણાયું છે. આ ઉપરાંત, તેઓ ધાતુમાંથી વાસણો, મૂર્તિઓ અને પાત્રો બનાવતા. તેઓ યુદ્ધો માટેનાં અસ્થો અને શસ્થો પણ ધાતુમાંથી બનાવતા.

28. વ્યક્તિ-પરિચય આપો : જયશંકર સુંદરી

> તેમનો જન્મ ભોજક બ્રાહ્મણ કુટુંબમાં ૩૦ જાન્યુઆરી ૧૮૮૯ના રોજ વિસનગર નજીક ઉફાઇમાં થયો હતો.

તેમનું કુટુંબના સભ્યો નાટક અને ગાયન કલા સાથે જોડાવેલા હતા. તેમણે બે ધોરણ સુધીનો અભ્યાસ કર્યો હતો. નાટક અને ગાયનની તાલીમ તેમણે તેમના દાદા, ત્રિભુવનદાસ પાસેથી મેળવી હતી. જેઓ ઉસ્તાદ ફકુરુદીનના શિષ્ય હતા. પંડિત વાડીલાલ નાયક પાસેથી પણ તેમને તાલીમ મળી હતી.

➢ ઇ.સ ૧૯૦૧માં ૧૨ વર્ષની ઉંમરે સૌપ્રથમ સૌભાગ્યસુંદરીમાં
મહિલાની સર્વત્તમ ભૂમિકા કરી અને તેઓ 'ભોજકાના બદલે 'સુંદરી'
નામે ઓળખાયા. ૧૮૯૭માં તેમણે પોતાની કારકિર્દીનો પ્રારંભ
કલકત્તાની ઉર્દુ નાટક મંડળીમાં જોડાઈ ને કર્યો હતો. ત્યારબાદ
તેઓ ૧૯૦૧માં છોટાલાલ કાપડિયાના મુંબઈ ગુજરાતી નાટક
મંડળમાં જોડાયા. ગુજરાતીની સાથે તેમણે હિંદી અને ઉર્દુ ભાષાના
નાટકોમાં પણ કામ કર્યું હતું. તેમણે નાટકોમાં મુખ્યત્વે સ્ત્રી ભૂમિકા
ભજવી હતી કારણકે તે સમયે નાટકોમાં સ્ત્રીઓને કામ કરવાની
મનાઈ હતી.

➤ મુંબઈમાં પારસી શિયેટરના શેક્સપિયરના ઓથેલો' પર આધારિત નાટક 'સૌભાગ્ય સુંદરી'માં તેમણે ડેમોના પાત્રને "સુંદરી" તરીકે ભજવ્યું હતું. આ નાટક અત્યંત સફળ રહ્યું હતું અને તેના પછી જ્યશંકરને 'સુંદરી' ઉપનામ મળ્યું હતું. બાપુલાલ નાયકની સાથે તેમણે અનેક મુખ્ય લી પાત્રો ભજવ્યા હતા. બાપુલાલ નાયક સાથે તેમણે ગોવધ્નરામ ત્રિપાઠીના સરસ્વતીચંદ્ર, નૃસિંહ વિભાકર અને મુળશંકર મુલાણીના નાટકો ભજવ્યા હતા. ૧૯૩૨માં તેઓ નિવૃત્ત થયા હતા અને વિસનગર પાછા ફર્યી હતા. જ્યાં તેમણે રંગભૂમિ વિશે લેખો લખવાનું શરૂ કર્યું.

29. પ્રાચીન સમયથી ભારત તીર્થભૂમિ રહ્યું છે. સ્પષ્ટ કરો.

- ભારતમાં ચાર ધામની અને બાર જ્યોતિલિંગની યાત્રા ખૂબ મહત્વની ગણાય છે.
- ચાર મુખ્ય ધામોની યાત્રામાં બદ્રીનાથ (ઉત્તરાખંડ), રામેશ્વરમ (તમિલનાડુ), દ્વારકા (ગુજરાત) અને જગન્નાથપુરી (ઓડિશા) આ પવિત્ર તીર્થસ્થળોનો સમાવેશ થાય છે.
- આ ઉપરાંત, 51 શક્તિપીઠોની અને જમ્મુ-કશ્મીરમાં આવેલા અમરનાથ તથા વૈષ્ણોહેવીની યાત્રા પણ ખૂબ મહત્વની મનાય છે.

- ગુજરાતમાં ગિરનાર (લીલી પરિક્રમા), શેત્રંજય અને નર્મદાની પરિક્રમા પવિત્ર ગણ્યાય છે. ૬૨ વર્ષે ઘણા ભાવિકો આ પરિક્રમા કરી ધન્યતા અનુભવે છે.
- આમ, ભારતના લોકો તીથ, પવિત્ર સ્થળો, પર્વતો અને નદીઓની યાત્રાએ જાય છે. આથી કહી શકાય કે, પ્રાચીન સમયથી ભારત તીર્થભૂમિ રહ્યું છે.

30. ભારતીય પુરાતત્વ સર્વેક્ષણ શું કાર્ય કરે છે ?

➤ ભારતીય પુરાતત્વ સર્વેક્ષણ નામનું સરકારી ઘાતુ પોતાની દેખરેખ હેઠળ લગભગ 5000 કરતાં વધારે સ્મારકો અને ઐતિહાસિક સ્થળોની જગવણી માટેનું કાર્ય કરે છે.

31. તમારી શાળાની આજુ બાજુના વિસ્તારમાં નાની ચકલીઓની
સંખ્યા વધારે છે, તો તમે એમના સંરક્ષણ માટે અને ખાસ
કરીને ઉનાળામાં શું કરી શકો ...?

➤ **અમારી શાળાની આજુ બાજુના વિસ્તારમાં નાની ચકલીઓની**
સંખ્યા વધારે છે, તો અમે એમના સંરક્ષણ માટે અને ખાસ
કરીને ઉનાળામાં પાણી અને ચણાની વ્યવથા કરીશું અને
લોકોને પણ કહીશું કે એ ઠીબકી માં પાણી ભરી અને ટેરેશ પર
મૂકવાની સલાહ દેશું.

32. સંકલપના સમજાવો :

(1) વૃદ્ધિજળ (2) સિંચાઈ

➤ (1) વૃષ્ટીય જળ : “વૃદ્ધિ’એ પૃથ્વી પરના જળ સંસાધનનો મુખ્ય

સ્લોત છે. નદીઓ, સરોવરો, ઝરણાં, ફ્રૂવા,
માનવનિર્મિત જળાશયો વગેરે વૃદ્ધિને આભારી છે.

➤ (2) સિંચાઈ : જીવસૂષ્ણી માટે પાણી અનિવાર્ય છે. કૃષિ માટે
સિંચાઈની સગવડ જરૂરી છે.

કેટલાક પ્રદેશો એવા છે કે જ્યાં ઘેતી પ્રવૃત્તિ આખું વર્ષ કરી
શકાય તેવું વાતાવરણ હોય છે, પણ વરસાદના અભાવે ઘેતી થઈ
શકતી નથી. આવા વિસ્તારોમાં સપાટીનાં તથા ભૂમિગત જળસ્થોતોનો
ઉપયોગ કરીને ઘેતી થાય છે. ઘેતીના પાકોને કૃત્રિમ ઉપાયો દ્વારા
પાણી પૂરું પાડવાની પદ્ધતિને 'સિંચાઈ' કહેવામાં આવે છે.

33. કયા કયા ઉજ્જીવોને 'વ્યાપારી શક્તિ-સંસાધનો કહેવામાં આવે છે?

➤ ખનીજ કોલસો, ખનીજ તેલ, કુદરતી વાયુ અને વિદ્યુતને 'વ્યાપારી શક્તિ-સંસાધનો' કહેવામાં આવે છે. બાળાણનું લાકડું, લક્કડિયો કોલસો, છાણાં, સાંઠી વગેરે 'બિનવ્યાપારી શક્તિ - સંસાધનો' છે.

34. તકાવત સમજવો : કુદરતી વાયુ અને ગોબર ગેસ

કુદરતી વાયુ

► કુદરતી વાયુ ખનીજ તેલમાંથી

કુદરતી રીત છુટે પડેલો
વાયું છે.

► તે એક પરંપરાગત ઊર્જા -

સોત છે.

ગોબર ગેસ

► તે છાણને બેંકટેરિયાની મદદથી

કોહવડાવીને મેળવાતો વાયુ છે.

► તે એક બિનપરંપરાગત ઊર્જા -
સોત છે.

- તે ખલાસ થઈ ગયા પછી તેનું નવીનીકરણ થઈ શકતું નથી.
- તેના ઉત્પાદન એકમો બહુ મોટા હોય છે અને તેમાં કરોડો રૂપિયાનું રોકાણ કરવું પડે છે.
- તેનો ઉપયોગ વ્યાપારી ધોરણે થાય છે.

- તે ખલાસ થઈ ગયા પછી નવેસરથી બનાવી શકાય છે.
- તેના ઉત્પાદન એકમો ઘણા નાના હોય છે અને તેમાં ઘણી ઓછી મૂડી રોકવી પડે છે.
- તેનો ઉપયોગ બિનવ્યાપારી ધોરણે થાય છે.

➤ તે વિદ્યુતનું ઉત્પાદન કરવા,
રાસાયણિક ખાતરો બનાવવા,
વાહનો અને કારખાનાંઓ
ચલાવવા તથા ઘરમાં બજેટણ
તરીકે વપરાય છે.

➤ તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે ઘરગઢ્યુ
બજેટણ તરીકે થાય છે.

35. સિમેન્ટ બનાવવા કયા કાચા માલની જરૂર પડે છે?

➤ સિમેન્ટ બનાવવા માટે ચૂનાનો પણ્ણર, ક્રેલસો, રિરોડી, બોક્સાઇટ અને ચિકણી માટી કાચા માલ તરીકે વપરાય છે.

36. ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ એટલે શું?

➤ ઉદ્યોગો થકી પેદા થતા હાનીકારક વાયુઓ, ધુમાડા અને ધન પદાર્થો તથા તરબુ દ્રવ્ય હવા, જળ, ભૂમિ અને જમીનનું પ્રદૂષણ કરે છે. તેમજ મોટા અને ખામીયુક્ત મશીનો અતિશય અવાજ કરે છે. તને ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ કહે છે.

37.

ગુણવત્તા માનક અંગેની સંસ્થાને ઓળખી માહિતી લખો.

આઈ.એસ.ઓ. : (Iso - ઇન્ટરનેશનલ સ્ટાન્ડર્ડનીઝિયન

ઓર્ગનાઇઝિયન) : આંતરરાષ્ટ્રીય ઉત્પાદનોને પ્રમાણિત કરવા માટે
ઈ. સ. 1947માં આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા ISOની સ્થાપના કરવામાં
આવી હતી.

- તેનું મુખ્ય મથક સ્વિટારલેન્ડના પાટનગર જીનીવા શહેરમાં છે.
તે કોઈ સરકારી સંસ્થા નથી.
- ISOનું મુખ્ય કાર્ય આંતરરાષ્ટ્રીય સમજૂતી પ્રમાણે ચીજવસ્તુઓને
આંતરરાષ્ટ્રીય ગુણવત્તાનું પ્રમાણપત્ર આપવાનું છે.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તર પર વેચાતી વિશિષ્ટ કક્ષાની, વસ્તુઓના
ઉત્પાદક સમૂહ અને સંસ્થાઓ દ્વારા બનાવેલી, ઉત્તમ ગુણવત્તાવાળી
વસ્તુઓ પર ISO 6000, ISO 9000, ISO 9100 કે ISO 14000
જૈવાં નિશાનો છાપવામાં આવે છે.

Thanks

For watching